

Kristeligt Dagblad

"IKKE VED MAGT OG IKKE VED STYRKE, MEN VED MIN ÅND, SIGER HÆRSKARERS HERRE"

Tusinder af danskere mister sproget, men har ikke ret til at få tilstrækkelig hjælp

Mere end 30.000 danskere har alvorlige sprogsvækkigheder som følge af slagtilfælde. Men mulighederne for sprogtræning er mangelfulde, og loven er "utidssvarende", lyder det fra iagttagere

Tobias Bundolo
bundolo@k.dk

Sproget er som en perleplade for 52-årige Yago Bundgaard.

Hvert ord er en lille plastikperle, han skal fumle sig frem til og placere på den rette plads. Det kræver stor koncentration at konstruere en hel sætning. Han taler langsomt i staccato, og indimellem kløjes han i et ord. Sådan plejede det ikke at være for den tidligere gymnasierektor. Men efter en blodprop i hjernen for fem år siden mistede han sit sprog.

Afasi kaldes lidelsen.

"Mange lider af ensomhed og depression. Mange bliver skilt," siger Yago

Bundgaard, der er på førtidspension og arbejder for flere rettigheder til mennesker med afasi.

"Vi mener, at afasi bør ligestilles med fysiske handicap efter sygdom eller ulykke. Jeg er lam i sproget, men jeg har ikke samme rettigheder," siger han.

Mens mennesker med eksempelvis lammelse i armen efter en blodprop har mulighed for at få livslang vedligeholdende træning, er det ikke tilfældet for mennesker med afasi. Her er der alene mulighed for rehabiliterende træning, indtil man ikke kan "afhjælpe eller begrænse virkningerne" af funktionsnedsættelsen yderligere, lyder det i lovgivningen.

Kommunerne skal sikre sig, at borgere får adgang til såkaldt specialiseret specialundervisning. Eksempelvis en logopæd til en afasiramt. Men tilbuddene om sprogtræning varierer markant fra kommune til kommune og er altid tidsafgrænsede.

Det møder kritik fra forskere, politikere og flere patientforeninger, der mener, at det er nødvendigt med mere sprogtræning til borgere med afasi. Mens mere træning vil være lig øgede udgifter, er det ifølge kritikerne afgørende, fordi borgergruppen ikke er i stand til at råbe op.

På Syddansk Universitet er lektor Jytte Isaksen blandt de få, der beskæftiger sig med afasi på forskningsniveau.

"Det kan ikke nytte noget, at vi kun ser på de synlige konsekvenser af en hjerneskade. Vi skal også se på de usynlige. For mange mennesker med afasi vil mere træning i længere tid være nødvendigt for at genvinde noget af sproget," siger Jytte Isaksen.

En del forvirring

Antallet af borgere med afasi er ikke opgjort, men det anslås, at omtrent hver tredje med erhvervede hjerneskader har lidelsen. I Danmark vil det svare til omtrent 30.000 mennesker, der lever med følgerne af et slagtilfælde – en blodprop eller en blødning i hjernen.

Området er ifølge Jytte Isaksen præget af en del forvirring, fordi den rehabiliterende træning til afasiramte ikke findes i sundhedsloven, hvor man eksempelvis finder den fysiske genoptræning. I stedet hører lovgivningen af historiske årsager under Børne- og Undervisningsministeriet.

"En rodebiks," siger Jytte Isaksen.

At miste sproget er at sidestille med at miste førligheden, mener Morten Lorenzen, direktør i Hjerneskadeforenin-

gen. "Vi er ikke blege for at give tilbud om at få førligheden tilbage, men vi er helt blanke, når det drejer sig om sproget," siger Morten Lorenzen, der tilføjer, at det "ikke er en lille målgruppe".

I en stor analyse af højt specialiseret specialundervisning fra Social- og Boligstyrelsen i april 2024 blev loven, der regulerer den specialiserede undervisning til voksne med sprogproblemer, undersøgt. Loven er mere end 40 år gammel.

"Det er en udbredt opfattelse blandt undersøgelsens deltagere, at den fremstår utidssvarende. Det medfører blandt andet en vis usikkerhed om lovens anvendelsesområde og om snitfladerne til især genoptræning efter sundhedsloven," lyder det.

Når mennesker får afasi, skyldes det en erhvervet hjerneskade. Hjernens neurale netværk i områder, der er forbundet med sprogforståelse og -produktion, bliver beskadiget. Man mister evnen til at finde ord og lyde og forstå, hvad andre producerer af sprog, både skriftligt og verbalt, forklarer lektor Jytte Isaksen. Nogle mister endda forståelsen for tal.

"Det er selve fornemmelsen for at bruge sprog, der går tabt. Det kan også være kropssprog," siger hun.

For nogle er der en fornemmelse af, at sproget er derinde, men alligevel uden for rækkevidde. For andre ligger ordene på tungen, men forsvinder så.

"Vi ser desværre, at afasi medfører høj grad af social isolation, ensomhed, depression og angst. Det er den totale udelukkelse fra fællesskabet. Man mister sit billede af sig selv. Men med træning kan man sagtens genvinde en del. Nogle genvinder ret meget, andre genvinder ikke så meget," siger Jytte Isaksen.

Udviklingen de seneste årtier kan bedst ses som værende i "frit fald i slowmotion", fortæller Hjernesagens direktør Anne Hertz, fordi "ingen reelt tager ansvar".

Hun ønsker mulighed for at få livslang vedligeholdende sprogtræning. Selve rehabiliteringen af borgere med afasi ophører nemlig, når det bedst mulige funktionsniveau er opnået.

"Men det begreb giver kommunerne elastik i metermål, for hvis indsatsen ikke har den rigtige kvalitet eller de rette kompetencer til stede, stopper patientens udvikling ret hurtigt," siger Anne Hertz.

Liberal Alliances sundhedsordfører Louise Brown har været "enormt berørt" over at høre historier om livet med

afasi. Hendes opfattelse er, at skjulte handicaps ikke bliver taget lige så alvorligt som synlige.

"Det skal sidestilles med fysisk genoptræning, og man skal have mulighed for livslang vedligeholdelsestræning. For det skal jo vedligeholdes. Vi bliver nødt til at kigge på en oldgammel lovgivning og se, om vi kan give menneskerne deres rettigheder tilbage," siger hun.

Kristeligt Dagblad har bedt børne- og undervisningsminister Mattias Tesfaye (S) kommentere, hvilket indtryk kritikken gør på ham, og hvorfor han mener, at det giver mening, at sproglig genoptræning af voksne hører under hans ministerium.

Ministeren henviser til et svar til Folketingets Sundhedsudvalg fra juni, hvor ministeriet skriver, at placeringen af den sproglige genoptræning i kommunerne sikrer kompenserende specialundervisning i nærmiljøet – og giver "mulighed for at arbejde på tværs af undervisningssektoren, den sociale sektor, sundhedsområdet og beskæftigelsesområdet i kommunerne," lyder det. ■